

Memo

Aan: de gemeenteraad van Oude IJsselstreek

Cc:

Van: College van B&W

Datum: 2 juli 2014

Kenmerk: 14ini01780

Onderwerp: Conceptnotitie 'Reikwijdte en detailniveau schaliegas'.

Inleiding

In de brief van 27 mei 2014, gericht aan het College van B&W van de gemeente Oude IJsselstreek, is door het Ministerie van Economische Zaken het college in kennis gesteld van de Conceptnotitie Reikwijdte en detailniveau (CNRD) plan-MER Structuurvisie Schaliegas. Hierin is aangegeven dat er uiterlijk 9 juli een reactie gegeven kan worden op de inhoud.

De definitieve notitie vormt de basis voor de MER Structuurvisie Schaliegas. De regio Achterhoek behoort tot één van de zoekgebieden waar het Geverik Laagpakket aanwezig is, waaruit mogelijk schaliegas gewonnen zou kunnen worden.

Door de portefeuillehouders RO is in het regionaal RO-overleg afgesproken om met de Achterhoekse gemeenten gezamenlijk een reactie op te stellen.

In de raadsvergadering van 17 oktober 2013 heeft de raad zich uitgesproken tegen (proefboringen naar) schaliegas binnen haar grondgebied en op andere plaatsen in de Achterhoek. De Motie is bijgevoegd.

In bijgaande brief vindt u de reactie van de regio Achterhoek, namens alle Achterhoekse gemeenten, op de conceptnotitie.

Ik hoop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Jan Finkenflügel

Bijlagen:

- Brief ministerie van Economische Zaken van 27 mei 2014
- Conceptnotitie 'reikwijdte en detailniveau schaliegas'
- Motie Schaliegas gemeenteraad Oude IJsselstreek 17 oktober 2013
- Brief gezamenlijke reactie op conceptnotitie.

Gemeente Oude IJsselstreek

Ontvangen: 28/05/2014

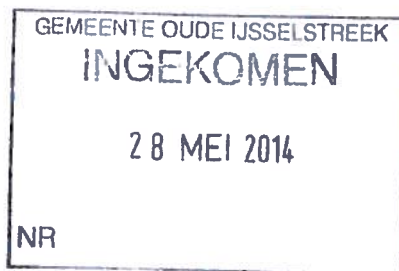
14ink08783

Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Gemeente Oude IJsselstreek
College van B&W
Staringstraat 25
7081 BN GENDRINGEN

Datum 27 mei 2014
Betreft Verzoek om reactie op de concept notitie reikwijdte en detailniveau schaliegas

Geachte College,

Zoals u waarschijnlijk weet, bereidt de Minister van Economische Zaken samen met de Minister van Infrastructuur en Milieu een structuurvisie schaliegas voor. Het kabinet kiest voor een optimale energiemix in Nederland. Daarom kijkt het ook naar schaliegas als nieuwe energiebron. Er zijn mogelijke risico's van schaliegaswinning voor mens en milieu. Daarom komt er een goede, evenwichtige visie op de winning van schaliegas in Nederland.

De Minister van Economische Zaken, samen met de Minister van Infrastructuur en Milieu, stelt daarom een structuurvisie schaliegas op welke begin 2015 klaar is. Op basis van zorgvuldig en onafhankelijk onderzoek, inspraak van betrokkenen en overleg met belanghebbenden zal een besluit worden genomen. Tot die tijd worden bestaande vergunningen aangehouden en nieuwe verzoeken niet in behandeling worden genomen.

Structuurvisie

De structuurvisie zal aangeven of en zo ja waar in Nederland mogelijk schaliegas gewonnen kan worden met zo mln mogelijk overlast voor mens, milieu en natuur. Ook wordt beschreven op welke manier schaliegas mogelijk een rol kan spelen in de overgang naar een meer duurzame energievoorziening.

De eerste stap op weg naar de structuurvisie is een onderzoek naar de milieueffecten: een zogenoemde milieueffectrapportage (plan-MER). Een plan-MER brengt de milieugevolgen van schaliegaswinning in kaart. Hierbij wordt uitgegaan van de gebieden waarvan TNO aangeeft dat er mogelijk schaliegas in de grond zit. In de plan-MER worden geen gebieden aangewezen waarin eventuele opsporing en winning van schaliegas mogelijk is. De keuze voor gebieden wordt gemaakt in de structuurvisie.

Reactie

Overeenkomstig artikel 7.8 van de Wet milieubeheer (Wm) raadpleeg ik u hierbij graag over de reikwijdte en het detailniveau van de informatie die in het milieueffectrapport moet worden opgenomen. Ik verzoek u een reactie te geven op de conceptnotitie reikwijdte en detailniveau (korthedshalve aangeduid als

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energiemarkt

Bezoekadres
Bezuikenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Behandeld door
mr. J.C. van Dalen

T 070 379 7065
F 070 379 7841
j.c.vandalen@mlnez.nl

Ons kenmerk
DGETM-EM / 14085779

Uw kenmerk

Bijlage(n)
1

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energiemarkt

Ons kenmerk
DGETM-EM / 14085779

'concept-NRD') die te vinden is op de website van bureau energieprojecten:
www.bureau-energieprojecten.nl

Uw reactie

Uw schriftelijke reactie kunt u tot 9 juli 2014 sturen naar:
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt conceptnotitie structuurvisie schaliegas
Postbus 23
2290 AA Wateringen

Alle zienswijzen, reacties en adviezen worden betrokken bij het vaststellen van de definitieve 'notitie reikwijdte en detailniveau'. Als de plan-MER is afgerond, wordt de ontwerpstructuurvisie schaliegas opgesteld. De ontwerpstructuurvisie wordt begin 2015 samen met de plan-MER ter inzage gelegd.

Nadere informatie

Op 28 mei 2014 verschijnt er ook (conform artikel 7.9 van de Wm) een advertentie in de Staatscourant en in de Volkskrant over de terinzagelegging van de conceptnotitie reikwijdte en detailniveau voor het milieuonderzoek. Iedereen kan hierop tot 9 juli 2014 reageren. De advertentie vindt u in de bijlage.

Uitgebreide informatie vindt u op www.rijksoverheid.nl/schaliegas. Voor eventuele vragen kunt u contact opnemen met mevrouw J.C. van Dalen op telefoonnummer 070 379 7065.

Met vriendelijke groeten,

Namens de Minister van Economische Zaken,

J.C. van Dalen
MT-lid directie Energiemarkt

Actuele Motie Schaliegas

De raad van de gemeente Oude IJsselstreek, in vergadering bijeen op donderdag 17 oktober 2013,

Constaterende dat;

- De minister van economische zaken op 26 augustus 2013 een presentatie heeft gegeven over het onderzoeksrapport van Witteveen+Bos naar de gevaren van schaliegasboringen;
- Het Rijk overweegt de winning van schalie- en steenkoolgas in Nederland te gaan toestaan;
- Het ministerie van ELI de Commissie voor de Milieueffectrapportage nog advies laat uitbrengen over het rapport van Witteveen+Bos, waarvan de uitkomsten eerst worden gedeeld met de Tweede Kamer
- minister Kamp 13 oktober 2013 stelt dat er een gerede kans blijft dat er in de toekomst (proef)boringen in de Achterhoek gaan plaatsvinden
- dat het aanboren van een nieuwe fossiele energiebron haaks staat op de ambitie die deze regio in het Akkoord van Groenlo heeft vastgelegd op het gebied van duurzame energie.

Overwegende dat;

- de winning van schalie- en steenkoolgas niet past in het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Oude IJsselstreek neergelegd in het Achterhoekse 'Akkoord van Groenlo';
- de winning van schalie- en steenkoolgas haaks staat op bovengenoemde duurzaamheidsbeleid aangezien deze onconventionele gassen fossiele energie is, die als zodanig de omslag naar hernieuwbare energie kan frustreren;
- de winning van schaliegas veel overlast veroorzaakt voor omwonenden;
- proefboring naar een eventuele winning van schaliegas risico's met zich meebrengt, bijvoorbeeld op het gebied van watervoorziening, die nog onvoldoende zijn onderzocht;
- de chemicaliën die bij huidige methoden van winning in de bodem worden gebracht, mogelijk ernstige effecten kunnen hebben voor het grondwater en er ook veiligheidsrisico's zijn zoals bodemverzakking;
- de gemeente het bevoegd gezag is om een omgevingsvergunning te verstrekken die nodig kan zijn voor een eventuele proefboring (die voortvloeit uit de opsporingsvergunning);
- het in het kader van het onderzoek van belang is dat het ministerie van ELI op de hoogte is van de standpunten van de gemeentes in de gebieden waarvoor een opsporingsvergunning is of wordt aangevraagd;
- de Europese Commissie dit voorjaar een consultatie heeft gehouden over de wenselijkheid van schaliegaswinning in de EU en daarbij nadrukkelijk om de standpunten van lokale overheden heeft gevraagd.

Van mening dat;

- de winning van schalie- en steenkoolgas dermate veel impact heeft dat dit een standpunt vanuit de raad vraagt en niet alleen vanuit het college.

Verklaart

- de gemeente Oude IJsselstreek schaliegasvrij zodat dat er geen (proef)boringen naar schalie- en steenkoolgas binnen de gemeente mogen plaatsvinden;
- (proef)boringen op andere plaatsen in de Achterhoek onwenselijk.
- dat (proef)boringen naar schalie- en steenkoolgas in de toekomst een onderwerp is waar de gemeenteraad over dient te beslissen en besluit daarmee expliciet dat besluitvorming geen collegebevoegdheid is.

Verzoekt het college

- om dit standpunt kenbaar te maken aan de andere Achterhoekse gemeenten, de provincie Gelderland, de Tweede Kamer en de minister.

Ondertekening:

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt conceptnotitie structuurvisie schaliegas
t.a.v. Mw. Mr. Drs. J.H. Brouwer
Postbus 23
2290 AA, Wateringen

Geachte mevrouw Brouwer,

Wij hebben kennis genomen van uw concept notitie 'Reikwijdte en detailniveau schaliegas', zoals deze ter inzage ligt in de periode 28 mei 2014 tot 9 juli 2014. Met deze brief maken wij gebruik van de mogelijkheid hierop te reageren. In eerste instantie over de winning van schaliegas in zijn algemeenheid en in tweede instantie meer inhoudelijk op de notitie reikwijdte en detailniveau (RenD).

Algemene opmerkingen

De regio Achterhoek is geen voorstander van de winning op schaliegas. Dit heeft de Regio, namens de Achterhoekse gemeenten, onder andere in de zienswijze op de nieuwe omgevingsvisie van de provincie Gelderland aangegeven. Ook hebben een aantal Achterhoekse gemeenten, waaronder Winterswijk, Doetinchem en Bronckhorst, op 25 februari 2014 het Manifest tegen (proef)boringen naar schaliegas in Nederland ondertekend.

Het winnen van schaliegas past niet binnen de ambitie van de regio om te komen tot een energieneutraal gebied in 2030. Ook zijn er nog veel onzekerheden over de ruimtelijke impact en milieutechnische risico's naar het winnen van schaliegas.

Inhoudelijke opmerkingen

Naast ons algemene standpunt over de winning van schaliegas hebben wij ook inhoudelijk opmerkingen op de notitie RenD. Een belangrijk aspect van de notitie is het effect (ruimtelijke impact) van de winning van schaliegas op het landschap. Dit wordt in beeld gebracht aan de hand van verschillende landschapstypes. De Achterhoek ligt volgens de notitie in het landschapstype 'zandgebied'. In de bijlage van de notitie RenD is dit landschapstype nader uitgewerkt. Daar staat onder meer het volgende:

Veel landschappelijk- en cultuurhistorische kenmerken zijn in de loop der tijd sterk verwaterd. Essen zijn bebouwd en veel landschapselementen in beekdalen, om essen en om kampen zijn verdwenen. Veel verkavelingen zijn tijdens landinrichtingen generationaliseerd, waardoor oude patronen verloren zijn gegaan en er een vergroving van het landschap heeft plaatsgevonden.'

Wij merken bij deze passage op dat de kwaliteiten van het Achterhoekse landschap voor een groot deel nog in tact zijn. Binnen de Achterhoek zijn twee gebieden aanwezig die het predicaat 'Nationaal Landschap' dragen: 'de Graafschap' en 'Winterswijk'. Bij ruimtelijke ontwikkelingen houden we op een zorgvuldige wijze rekening met die kwaliteiten. Ook vanwege de economische betekenis ervan, waarbij gedacht kan worden aan vrijetijdseconomie. Hierbij verwijzen we ook naar onze Regionale Structuurvisie Achterhoek. Wij vragen u meer vanuit de lokale situatie te kijken naar het effect van schaliegas op (de economische betekenis van) het landschap en deze ook mee te nemen bij de directe (negatieve) economische effecten bij de beoordeling van nut en noodzaak. De passage over het feit dat al veel landschappelijke en cultuurhistorische kenmerken verloren zijn, vinden wij voorbarig en niet op zijn plaats in de notitie RenD.

Daarnaast zijn wij van mening dat de winning van schaliegas niet bijdraagt aan de gewenste duurzaamheidstransitie, die door verschillende overheidsinstanties wordt uitgedragen. Door het gebruik van schaliegas neemt de uitstoot van CO² niet af. De Achterhoekse gemeenten hebben in de Achterhoek Agenda 2020 reeds aangegeven in 2030 energieneutraal te willen

zijn. Dat wil zeggen dat alle gebruikte energie op duurzame wijze en zoveel mogelijk lokaal wordt opgewekt. Daar gaat onze aandacht ook naar toe. Hierin is voor schaliegas geen plaats. Het opstellen van een structuurvisie schaliegas is voor ons dan ook overbodig. Wij vinden dat de winning van schaliegas overal moet worden uitgesloten.

Mocht u desondanks nader onderzoek willen doen naar de winning van schaliegas, dan dient dit ook te worden afgewogen tegen het (versneld) verduurzamen van de energieproductie in Nederland. Bij de verkenning van nut en noodzaak moet een afweging gemaakt worden op basis van de investeringen en de energie die de winning van schaliegas, respectievelijk duurzame energievormen, vereisen. Ook de effecten van beide energievormen op de landelijke en lokale economie, bijvoorbeeld voor werkgelegenheid (bij energiewinning, maar ook in landbouw en toerisme) en op het woon- een leefklimaat moeten daarbij worden meegewogen.

Een plan-MER (inclusief notitie RenD) is een belangrijk instrument om een goede en eerlijke belangenafweging te maken over de impact van een ruimtelijke ontwikkeling. Wij vragen u in dit kader dus om eerst meer aandacht te besteden aan de nut en noodzaak van het winnen van schaliegas: de 'of-vraag'. Daarna pas komt de 'waar-vraag' aan de orde. Nu kiest u voor de omgekeerde volgorde en die is in onze ogen niet de juiste.

In het hoofdstuk 'Verkenning nut en noodzaak' wordt aangegeven dat *"om tot een neutrale beschrijving te komen, gebruik wordt gemaakt van openbaar (wetenschappelijk) onderzoek"*. Dit vinden wij een onnodige beperking van de verkenning naar nut en noodzaak. Juist de praktijkervaringen van recente pogingen tot schaliegaswinning (Blackpool Engeland, Polen) zouden in deze verkenning een grote rol moeten spelen, voordat in een dichtbebouwd land als Nederland dit soort ingrepen in de ondergrond worden uitgevoerd. Die verkenning van nut en noodzaak moet niet alleen economisch/financieel worden belicht, maar vooral ook vanuit de maatschappelijke kosten en baten op de omgeving. Het gaat dan om zaken als een goed vestigingsklimaat voor bedrijven, een goede agrarische bedrijfsvoering, imago, recreatie en toerisme, regionale economie, gevoelens van onveiligheid en waarde van vastgoed. Wij verzoeken u dan ook een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA) op schaliegas uit te voeren.

Naast de hierboven genoemde aspecten hebben we nog de volgende aandachtspunten:

- Het onvoldoende definiëren van de bedoelde fossiele brandstoffen: in de notitie wordt gesproken over schaliegas en steenkoolgas. Het is onduidelijk of ook andere onconventionele fossiele brandstoffen met vergaande gevolgen voor milieu en veiligheid onder de plan-MER (zoals schalieolie en ondergrondse kolenvergassing) vallen binnen de reikwijdte van deze notitie RenD.
- Onzekerheid over de opbouw diepe ondergrond en het voorkomen van breuken: de geologische opbouw bepaalt voor een groot deel de risico's. Door de grote diepte waarop de werkzaamheden plaatsvinden is de kartering van scheidende lagen een kostenintensief onderzoek. Voordat echter een goed inzicht is verkregen in de daadwerkelijke aanwezigheid (en niet de theoretische aanwezigheid) van scheidende lagen is het gebruik van chemicaliën in de ondergrond onverantwoord.
- Onzekerheid over de extra aardbevingsrisico's worden onvoldoende belicht; praktijkwaarnemingen elders zouden een leidraad moeten zijn in dit onderzoek
- De wijze van verwerking van afvalwater van schaliegaswinning zou ook tot de planMER moeten behoren. In het bijzonder moet worden beschouwd de omgang met radioactieve stoffen in het afvalwater. Het injecteren van dergelijk afvalwater in diepere ondergrondlagen kan geen uitgangspunt zijn voor de bedrijfsvoering.
- De scheiding tussen de Structuurvisie Schaliegas en de Structuurvisie Ondergrond (Ministerie Infrastructuur en Milieu en Ministerie Economische Zaken) is ongewenst: De structuurvisie Ondergrond kent een ander tijdsplan; de ontwerp Structuurvisie Schaliegas, inclusief plan-MER, is naar verwachting eerder gereed dan de Structuurvisie Ondergrond. Het voeren van de discussie over de winning van Schaliegas in twee processen is ongewenst en zorgt voor verwarring. De inspraak op een toch al lastig dossier wordt hierdoor sterk onder druk gezet.

- De waterwingebieden en grondwaterbeschermingsgebieden verdienen speciale aandacht. De afhankelijkheid van Nederland van drinkwater uit beschermde bodem moet bijzonder zwaar wegen in het afwegingskader. Onder de Achterhoek bevinden zich belangrijke grondwatervoorraden. Weliswaar respecteert de notitie reikwijdte en detailniveau de bestaande boringsvrije zones. Onder deze gebieden is horizontale boring en fracking echter niet uitgesloten. Daardoor is er een risico dat de afsluitende lagen van het watervoerend pakket verstoord worden. Bijvoorbeeld bij een calamiteit. Daarmee zou, op termijn, het gehele watervoerend pakket verstoord kunnen worden. Er dient absolute zekerheid te zijn dat tussen de drinkwaterwinning en de locaties waar gefracked wordt geen interferentie mogelijk is. Wij verzoeken u vanuit het voorzorgsprincipe ook beneden deze dieptegrens geen fracking toe te staan.
- Aansluitend op het bovenstaande: de in de conceptnotitie benoemde uitgesloten gebieden zijn geen echte uitsluitingsgebieden. In de conceptnotitie wordt geschreven: *"Gebieden die op voorhand niet geschikt zijn voor schaliegaswinning worden in het plan-MER 'uitgesloten' en maken geen deel uit van het plangebied. Gebieden worden alleen op voorhand uitgesloten als schaliegaswinning op basis van de huidige wet- en regelgeving niet toegestaan is of als het onrealistisch wordt geacht dat schaliegaswinning toegestaan wordt door een gebrek aan fysieke ruimte of doordat de kans nihil is dat een vergunning verleend kan worden."* In de notitie wordt gerefereerd aan Natura2000 gebieden, waterwingebieden en de stedelijke omgeving. Echter onder deze gebieden kan op een diepte groter dan 1000 meter nog steeds geboord worden; de uitsluiting beperkt zich tot het traject 0-1000 m-mv (meter minus maaiveld). Voor deze gebieden is de enige garantie dat de boortorens niet in het gebied zelf geplaatst worden. De winning van schaliegas kan echter nog steeds de kwaliteit van de gebieden via de ondergrond beïnvloeden. De gebruikte terminologie doet geen recht aan de werkelijke situatie. Ook onder bijzondere en kwetsbare gebieden kan nog steeds schaliegaswinning plaatsvinden.

Tot slot

Deze reactie gaat verder niet tot op detail in op allerlei technische aspecten die te maken hebben met het winnen van schaliegas in relatie tot de milieueffecten hiervan. De Regio Achterhoek heeft als uitgangspunt het realiseren van een veilige woon- en werkomgeving. Wij vertrouwen erop dat u dit uitgangspunt ook nastreeft.

Hopende u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en het verzoek onze opmerkingen mee te nemen in de definitieve versie van de notitie reikwijdte en detailniveau (RenD).

Indien u vragen heeft over de inhoud van deze brief kunt u contact opnemen met ondergetekende telefonisch bereikbaar 0543-543543 of per email avedder@winterswijk.nl

Hoogachtend,

Namens de ondernemers, maatschappelijke organisaties en de overheid via de Stuurgroep Agenda 2020

namens het algemeen bestuur van de Regio Achterhoek

mevrouw mr. drs.J.W.E. Spies,
onafhankelijk voorzitter
stuurgroep Achterhoek Agenda 2020

de heer drs. M.J. van Beem
voorzitter.